

Анатолій ЧЕРНЕНКО

доцент кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент

Анатолій ШИЯН

старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

**ЯКІСНА ПІДГОТОВКА СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ**

Питання національної безпеки певної країни залежать від багатьох чинників. Це і культурний рівень громадян, стан економіки країни, рівень обороноздатності збройних сил, майстерності правоохоронних органів тощо. Але будь-яка людська діяльність, у тому числі й із забезпечення національної безпеки, потребує, насамперед, висококласних фахівців, які її здійснюють. Тому, фахова підготовка військового та правоохоронця сьогодні є актуальним питанням. Ці питання набувають особливої актуальності у воєнний період, у часи бойових дій, коли на сході нашої країни вже 8 років триває війна.

Як правило, в такий період суттєво підвищується й рівень суспільного напруження, який охоплює все суспільство, всі сфери державного та й суспільного життя. У такі часи, у часи суспільного напруження, зростає рівень злочинності, протидія якій вимагає високого рівня майстерності саме правоохоронців. У свою чергу майстерність правоохоронців охоплює багато критеріїв їх підготовки. Це й високий рівень знання нормативно-правової бази правоохоронної діяльності, законодавства, певний рівень культури, психологічної стійкості та фізичної загартованості. Стан фізичної підготовки правоохоронців щоденно зазнає високого ступеню випробувань, особливо це проявляється у їх готовності протистояти насильницьким злочинам та й іншим кримінальним правопорушенням. Забезпечити необхідний рівень фізичної підготовки військовослужбовців та правоохоронців не можливо без глибокого наукового обґрунтування відповідних методів такої підготовки. Науковий пошук методів фізичної підготовки військовослужбовців та правоохоронців повинен бути постійним та адекватний появі нових методів ведення бойових дій та злочинним проявам.

Нові виклики, що постають перед військовослужбовцями та правоохоронцями потребують постійного удосконалення їх професійної підготовки. Звісно Україна має свій значний досвід такої підготовки, свої традиції, але європейський досвід може бути використаний у такій справі. Ми вже говорили про такий досвід та про можливість його використанні в Україні, тут не будемо повторюватися [1].

Треба відзначити своєчасність та актуальність проведення даної науково-практичної конференції, вірно обрану її тему, котра й стосується питань підвищення рівня національної безпеки. Звісно, забезпечення національної безпеки потребує відповідної підготовки військовослужбовців та правоохоронців, котрі у своїй діяльності з підтримання громадського порядку, боротьбі із злочинністю та захисту держави від зовнішніх ворогів дотримуються вимог закону.

Певна річ, особиста фізична підготовка військовослужбовців та правоохоронців є запорукою боєздатності певних підрозділів, їх готовності до швидкого та якісного виконання службових завдань та й безпеки держави. Але чи достатньо підвищення лише рівня фізичної підготовки військовослужбовців та правоохоронців? Збройні Сили та правоохоронні органи України потребують не лише високої фізичної підготовки особового складу, але й певного рівня знання ними правових норм щодо застосування заходів фізичного впливу.

Україна взяла курс на інтеграцію до Євроатлантичної співдружності, входження до Європейських та світових безпекових структур, що потребує від особового складу Збройних Сил та правоохоронних органів України як високих показників фізичної так і правової підготовки. У зв'язку з цим хотілось би звернути увагу наукової громадськості на правові аспекти меж застосування фізичної сили.

Застосування примусу, а тим більше фізичної сили з боку державних органів, є крайньою мірою тому й суворо регламентується законодавством. Треба звернути увагу, що таке законодавство є доволі розгалуженим і масивним, починаючи від Конституції України

та галузевого законодавства (кримінального, кримінального процесуального, адміністративно-правового тощо) до численних відомчих нормативно-правових актів. Великий обсяг нормативної бази має певні складнощі у вивченні норм, що стосуються застосування фізичної сили, а наявність недосконалих норм створює труднощі у їх розумінні. Інколи спостерігаються випадки, коли одні норми суперечать іншим, а у поєднанні з неоднозначністю наукових поглядів у їх оцінці та визначеності ставлять особливий склад у скрутне становище щодо застосування фізичної сили під час протидії злочинності. Якщо говорити про застосування фізичної сили правоохоронцями, то вона найчастіше застосовується при так званому законному затриманні правопорушника. На окремі проблемні питання щодо такого затримання ми звертали увагу у спеціальній статті [2]. Тут треба звернути увагу на можливі випадки перевищення меж необхідної оборони, меж крайньої необхідності правоохоронцями під час здійснення затримання, що може стати підставою до притягнення їх до кримінальної відповідальності. У зв'язку з цим правоохоронцям треба ретельно вивчити норми Розділу VIII «Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння» (Статті: 36 «Необхідна оборона», 37 «Уявна оборона», 38 «Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення», 39 «Крайня необхідність», 40 «Фізичний або психічний примус», 41 «Виконання наказу або розпорядження», 42 «Діяння, пов'язане з ризиком», 43 «Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації») Кримінального кодексу України (далі КК України) [3] та й інших нормативно-правових актів, котрі регламентують порядок застосування фізичної сили. Рівень знання саме цих норм повинен бути настільки глибоким, щоб правоохоронець чи військовослужбовець під час застосування фізичної сили на підсвідомості розуміли межі дозволеного. І ось тут, постає питання розробки вченими спеціальних методичних матеріалів щодо порядку застосування фізичної сили правоохоронцями. Такі методичні матеріали повинні бути чіткими, зрозумілими, а головне враховувати всі зміни до законодавства та зосереджені у одному, скажімо, посібнику.

Певна річ, застосування примусу й фізичної сили з боку правоохоронців чи військовослужбовців є питаннями першочерговими, бо суттєво торкаються прав людини. Професіоналізм застосування примусу та фізичної сили в межах чинного законодавства визначає рівень правоохоронної системи країни. Але ще одним важливим питанням правоохоронної діяльності є чітка та зрозуміла правоохоронцям процедура вчинення дій у рамках кримінальної процесуальної діяльності. При цьому така процедура повинна давати можливість ефективної діяльності правоохоронців у межах закону щодо боротьби із кримінальними правопорушеннями.

Ми звертали увагу на недоліки правової регламентації обшуку, що проводиться під час кримінального провадження, тому тут лише зазначимо на їх публікацію [4] та стисло наведемо висловлені нами пропозиції. Ми зазначали, що, «процедурні питання підготовки до обшуку становлять до 70 % відсотків всієї роботи по проведенню обшуку. А уявіть ситуацію, коли слідчий, здійснюючи обшук у простій справі, виявляє ознаки організованої злочинності. Таке у практичній ситуації трапляється і у слідчого виникають підстави та необхідність у проведенні обшуку у декількох осіб у різних місцях. Ось тут слідчому не позаздриш, а головне, чи дає законодавство такому слідчому шанси на успіх? У реальності слідчому необхідно встановити точні адреси майбутніх місць обшуків, якщо це стосується місця проживання, то кому воно належить, здобути дані чи є там шукані об'єкти, підготувати клопотання про проведення обшуку і численні додатки до нього, узгодити клопотання у прокурора, організувати такі обшуки тощо. Як бачимо, процедура обшуку, а особливо підготовчі дії до нього, а точніше, дії щодо ухвалення рішення про його проведення містять багато такого, що, на нашу думку, суттєво не впливає на законність обшуку чи ухвалення рішення щодо його проведення. При чому створюється враження, що вся процедура ухвалення рішення про проведення обшуку є суттєвою перешкодою до його проведення. Можна думати, що така процедура ухвалення рішення про проведення обшуку є гарантією якісного розслідування випадків незаконного проведення обшуків, але чи потрібна така складна система документування саме рішення про проведення обшуку. Що зміниться, якщо слідчий усно повідомить прокурору та слідчому судді підстави для проведення обшуку чи сфотографує конкретні обставини, що, на його думку, є підставами для проведення обшуку і через вайбер направить їм, а слідчий суддя через вайбер направить зображення рішення про проведення обшуку? На нашу думку, головне дати змогу слідчому зосередити всю свою увагу на самому обшуку таким чином, щоб він був максимально

ефективним і результативним з погляду мети його проведення.

Отже, законодавство у частині порядку ухвалення рішення про проведення обшуку потребує суттєвого спрощення [4]. На нашу думку, складну та громіздку процедуру ухвалення окремих процесуальних рішень треба переглянути й у інших випадках. Такі питання безумовно потребують подальших наукових розробок.

1. Черненко А. П. Європейський досвід підготовки поліцейських та можливість його використання в Україні / *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні: матеріали Міжнар. науково-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 бер. 2016 р.).* Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 289–291.

2. Черненко А. П., Шиян А. Г. Чинний КПК України про затримання. *Фаховий загальнодержавний науково-практичний та науково-методичний юридичний журнал «Слово Національної школи судів України».* 2020. № 2 (31). С. 78–88.

3. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25–26. Ст.131. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2>

4. Черненко А. П. Процедура обшуку потребує спрощення. *Протидія організованій злочинності: проблеми теорії та практики* : матеріали регіонального науково-практ. семінару (м. Дніпро, 03 грудня 2021 р.). Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 110–114.

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності, кандидат психологічних наук, доцент

Аліна ЛУКОМСЬКА

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна)

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Питання забезпечення безпеки завжди турбувало людство у процесі його цивілізаційного розвитку. Міждержавні конфлікти, загроза ядерної війни, численні терористичні акти, надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру продовжують становити загрозу і у XXI столітті.

На сьогодні є велике розмаїття тлумачень поняття національної безпеки, та їх автори притримуються власних думок та підходів щодо його трактування.

Цікаву думку щодо цього питання має О. Глазов, який зазначає, що національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави в різних сферах життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стійкий розвиток країни [1, с. 430].

Зовсім з іншого ракурсу тлумачить це поняття В. Ліпкан, який розглядає його передусім як сукупність офіційно прийнятих поглядів на цілі та державну стратегію в галузі забезпечення безпеки особистості, суспільства та держави від зовнішніх та внутрішніх загроз економічного, політичного, соціального, техногенного, військового, інформаційного, екологічного та іншого характеру з урахуванням наявних ресурсів і можливостей [2, с. 20].

Проведений аналіз дав нам змогу зрозуміти, що поняття національної безпеки є доволі широким та багатоаспектним. Адже покликана на забезпечення захисту найрізноманітніших сфер життя (рис. 1).

Основним завданням забезпечення національної безпеки є захист державного ладу. А головною передумовою процвітання держави – є формування у свідомості громадян знань правових норм для подальшого забезпечення соціальної єдності. Тому ми вважаємо, що найбільшу увагу треба приділяти саме підростаючому поколінню громадян, яке і становить майбутнє нашої держави. Адже від їх виховання та саморозвитку і залежить рівень національної безпеки нашої країни.